לו: ר"מ פתחו של היכל פרק רביעי מדות ר"ש

פתחו של היכל. שתים מבפנים. כשפת עובי הכותל שבפנים לצד הבית ושתים מבחוץ לשפת עובי הכותל של צד האולם: להיכל ולקודש. להיכל כלפי מזרח ולקודש כלפי פנים: החיצונות נפתחות כו'. וכמין איסקטרמיטא דרבי יהודה פי' רבינו זכור לטוב יפה יפה במסכת יומא[1] על המקרא: ב לשער הגדול. להיכל: פשפש. פנסטרנו"ן: נטל. הכהן את המפתח בשחרית ופתח את הפשפש שבפתח הגדול ונכנס להתא לאחד מן התאים שבחוץ לפנימית מזרחית של היכל הוא האחרון שבאולם והיה מקלת תלוי כנגד עובי כותל היכל תקרבו כותלו של היכל כנגד התא ועשו פתח בתא שיכנס ממנו לעובי כותל ההיכל עד שמגיע לפשפש הפנימי שאינו שער הגדול הרי שיכול ליכנס מפשפש להתא ועוד עשו לו פתח לאותו התא כנגד תלו ההיכל ונכנס מהתא להיכל ופותח שם לדלתות פנימיות של היכל ושוב לדלתות חיצוניות שלו וחזו לרבנן לקמן ממשה פתחים היו לאותו התא אחד לפשפש ואחד להיכל ולרבי יהודה לא היה צריך התא לשני פתחים הללו שהרי מפשפש היה נכנס בעובי כותל היכל ומהלך בעוביו לצד הדרום עד שעומד בין שני זוגות שערים שבשער הגדול ופתח חיצונות מבפנים ממקום העובי שהוא עומד שם ופנימיות של צד היכל פתח מבחוץ מקום רגליו קרי חוץ כלפי הפנימיות. רבי יהודה לא בעי להאי תא אלא ג' פתחים כשיעור לתחייו אלא אחד מהם למסיבה כמפורש להלן ואף בבנין יחזקאל ה' אמות מונח לפני התא האחרון מכוון תלוי כנגד עובי כותלו של היכל לפי התשבון ואפשר להעמיד לו שני פתחים אחד לפשפש וא' להיכל בדברי הימים וה' פתחים לו:

ג [3] חמשה ע"ג חמשה וחמשה על גביהם. רוחב התא מפורש לפנינו התא שם וכותל התא ממש בין תאי המערב בין תאי הצפון אבל לאורכו לא ניתן בו שיעור לא במשנה ולא במקרא [2] ולפי תשבון הנראה צריך רבינו מנחם ג"כ ליתן ט"ז אמה בין אורך התא וכותל ואין במקרא אלא שלשה ושלשים תאים א' תן למערב על פני כל הבית וחמשה לדרום וחמשה לצפון ויוצתן כך תירגם חד עפרי דסידלא וי"ל וי"ל תלל מה על גב זה כן הגיה רבי: ובקרן מזרחית צפונית. כלומר בתא שבקרן מזרחית לפונית של היכל היו חמשה פתחים אחתן לרבנן: אחד לפשפש ואחד להיכל. כבר פירשנו לדבריהם: ואחד למסיבה. תנא לקמן מסיבה היתה עולה מקרן מזרחית לפונית לקרן לפונית מערבית שבה היו עולין לגגות התאים ומקרא כתב ופתח הללו למונח פתח אחד דרך הצפון ופתח אחד לדרום ואומר אני בקרן זוית של צלע זה האחרון בצפונית מזרחית שלו עשו לו פתח במורשא דקרנתא הרי התא הוא פתוח למונח שלפניו במזרח פונה דרך הצפון שהקרן זוית משמש שני צדדיו ורגל המסיבה שם הוא בקרן הצפון שמהלכת בגידי התאים כולם ורגליה כלין בקרן התא הזה נמצא פתח הקרן ממנו עולין למסיבה הרי המשנה והמקרא מכוונים ואם לא היה מונח בבית שיתן הפתח כולו לצפון התא והיינו אחד למסיבה דמתני': ד התחתונה. התא התחתונה: ה' רוחב ורובד שש. שיעור המיקרה שע"ג שש אמות שהקורות כונסות במגרעות האומה של היכל אמה אחת לכך נמצאת האמצעית שש רחבה ורובד שלה היא מקרה עליונה של אמצעית שכונסת היא אמה בחומה יותר ממיקרה של תחתונה לכך נמצאת העליונה רוחב שבע: ה לגגות התאים. לרצות בנדבך הבית: ה"ג הולך כל פני הצפון של היכל דרך גגות התאים: היה מהלך בדרום. היכל מעל גגות התאים עד שהוא מגיע בבין קדש הקדשים ובין ההיכל ושם פתח לעליות מקרה ומעזיבה שעל כל אורך סיפון הבית שמבפנים ובפתחה של עלייה בפנים על המערבה היו שני כלונסות זקופות למעלה כלפי גג הבית ובין הכלונסות שליבות שבהן עולין לגגה של עלייה ובראשן פספסין בראשי כלונסות של מטה בראשן העב הוספין למטה ומחוז של כלונסות הדק זוקפין למעלה שם היו פספסין וגיזרין מונחין כלפי של אמה טרקסין והן מבדילין בעליה בין עליית ההיכל ובין עליית קדשי הקדשים ובפ' הוציאו משלשלין את האומנין למטה בדיר לבדוק סדקי הכתלים וכדי שלא יזוז עיניהם מזו שכינה מורידין אותן במיטות: ו ההיכל מאה על מאה. מפורש לפניו ממזרח למערב מלפון לדרום ועל רוח מאה מפרש עכשיו: האולם שש אמות. המפתן גבוה מהארץ שם אמה בבנין אלטוס אומה סתומה ולריך לומר מעלות היו באולם שמהן עולים על המפתן ומורדות בהיכל לירד בהן מהמפתן: גובהו. [שלו] כותל מהאולמות ומעלה ארבעים אמה: אמה ביזר. ליזרין ולזרות באמה אחת: ואמתים בית דיולפה. מקום עשו שם שם ילקף לאוץ: ואמה תיקרה. הוא הסיפון ועליה מעזיבה עוני אמה וגובה של עליה מהסיפון ומעלה ארבעים אמה ושוב אמה כיור ואמתים בית דילפה בראש העליה כמו [7] בקלע הבית ואמתים מיקרה ומעזיבה למעלה כמו למטה ושלש אמות מעקה סביב גג המעזיבה וגג עשוי על המעזיבה משפע ועולה עד לשוה גובהו של מעקה: ואמה כלה עורב. מהמעקה ולמעלה שפודים נעולין בגג אמה גובהו לבלא ולמיומנע העוף מעליו אלא יטוף: ר' יהודה לא לידל לאמה כלה עורב ומגביה המעקה ארבע והרי ק' אמה: ז מסיבה וכותלה שמנה הולכת (משם) המים וכותלה שמנה זה שיעור המשנה אבל למקרא צריך לעשותן של עשרה מתוך שממעט ברוחב התא מיכן שכן כתב ורוחב הללו ארבע אמות הרי מיעט בתאים ארבע אמות מזה ומזה כנגדן הרחיב מסיבה והולרה בד' אמות למלאות ע' רחב בהיכל לאחוריו כך הסיב לי רבינו ולחבריי: והאולם עודף עליו כו'. מלבד החליפות צריך להרחיב כותלי האולם לצפון כנגד התא להמסיבה והכותל ולדרום כנגד התא והולכת מיס וכותלה שהן י"ט אמות מזה ומזה ולוכך היה לו כן לחזק ולתקף בנין גבוה כזה שכן שלמה עשאו ק"כ גבוה בדברי הימים אע"פ שגובה הבית ל' כל שכן בני הגולה שהרימו היכל ק' והסיב עשו באולם ושוב נדבק בכותלי בית החליפות הרי לך מאה לפניו: סביבים. כלשון ערבי חלפא: צר מאחוריו. ע' אמה: ורחב מלפניו. ק' אמה:

הדרן עלך פתחו של היכל

פתחו [6] א של היכל גבהו עשרים אמה ורחבו עשר וארבע דלתות היו לו שתים בפנים ושתים בחוץ שנאמר [1] שתים דלתות להיכל ולקדש החיצונות נפתחות לתוך הפתח לכסות עוביו של כותל והפנימיות נפתחות לתוך הבית לכסות אחר הדלתות [2] שכל הבית טוח בזהב חוץ מאחר הדלתות רבי יהודה אומר בתוך הפתח היו עומדות וכמין [5] איצטרמיטא היו ונקפלות לאחוריהן אלו שני אמות ומחצה ואלו שני אמות ומחצה חצי אמה ומזוזה מכאן וחצי אמה ומזוזה מכאן שנאמר [3] ושתים דלתות לדלתות שתים מוסבות דלתות שתים לדלת אחת ושתי דלתות לאחרת: **ב** [4] ושני פשפשים היו לו לשער הגדול אחד בצפון ואחד בדרום שבדרום לא נכנס אדם בו מעולם ועליו הוא מפורש על ידי יחזקאל שנאמר [2] ויאמר אלי ה' השער הזה סגור יהיה לא יפתח ואיש לא יבא בו כי ה' אלהי ישראל בא בו והיה סגור נטל את המפתח ופתח את הפשפש ונכנס להתא ומהתא להיכל רבי יהודה אומר בתוך עוביו של כותל היה מהלך עד שנמצא עומד בין שני השערים ופתח את החיצונות מבפנים ואת הפנימיות מבחוץ: ושלשים

עוד יתבאר בפרק הזה שעוביו של כותל ההיכל היה משש אמות וכבר אמר שרחבו של פתח י' אמות לפיכך כשיהיו לו ב' דלתות בכל דלת ה' אמות כשיפתחו ב' הדלתות לפנים יתכסה עובי הכותל ושאר ממנו אמה וכן השני דלתות הפנימים מוזרות אל פני הבית ונקפלות אל הכותל כלפים ומתכסה מה שאחורי הדלתות ואמר רבי יהודה שכל דלת מהם היה מפורקת והיא נקפלת לשנים כגון דבר פלוני ודימה אותו לזרה מפורסמת אצלם והיו הארבע דלתות נפתחות לפנים מן הפתח כן ולפי שכל דלת מהן נקפלת לשנים כגון [3] המפורסמת אצלינו היוס לכל הבתים היו בו אמתים ואלו וכן באחרים שבפנים כמו שיתבאר בזורה זו (יג) והאמה הנשארת מעובי הכותל היתה מזוזה של אלו אמה מבפנים ומזוזה של אלו אמה מבחוץ וכל זה בעוביו של כותל הפתח אמ"כ המיא ראיה על זה שכל דלת מהד' היתה מתחלקת לשנים ומחוברת לחוליות כדי שתהא נקפלת מפסוק זה ממה שאמר שתים לדלת אחת ושתי דלתות לאחרת ומה שאמר שתים מוסבות דלתות ר"ל שנקפלות כמו שנקפלות הדלתות המחולקות: **ב** הנני מגייר עכשיו ההיכל כולו עם האולם ואכתוב מדותיו באורך וברוחב כמו שיתבאר בפ' הזה ומן הדור' הזאת יתבאר לך כל מה שנזכר מן הבאה לפשפש ההיכל ועוביו והילוכו בעובי הכותל כמו שאומר רבי יהודה זולת זה מאשר יזכור בפ' זה חוז היא [3] לורתו (יד): כבר

מסורת הש"ס

ל) עירובין כ., ב) שיך לדף לו ע"ל, ג) [נ"ל ולפי המסתון של רבינו מנחם צריך נ"כ], ד) נקרוי יעב"ץ.

שיטה מקובצת

ל) איצטרמיטא ס"א ארצפימטו ס"א איצטבא: ב) כגון הדלתות האלו המפורסמו': ג) היא צורת זה והלכה כת"ק:

תורה אור השלם

א) וּשְׁתַּיִם דְּלָתוֹת לַהֵיכָל וַלַּקֹּדֶשׁ:
[יחזקאל מא, כג]

ב) וּשְׁתַּיִם דְּלָתוֹת לַדֶּלֶת שְׁתַּיִם מוּסָבוֹת דְּלָתוֹת שְׁתַּיִם לַדֶּלֶת אֶחָת וּשְׁתֵּי דְלָתוֹת לָאַחֶרֶת: [יחזקאל מא, כד]

ג) וַיֹּאמֶר אֵלַי יְיָ הַשַּׁעַר הַזֶּה סָגוּר יִהְיֶה לֹא יִפָּתֵחַ וְאִישׁ לֹא יָבֹא בוֹ כִּי יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בָּא בוֹ וְהָיָה סָגוּר:
[יחזקאל מד, ב]

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ד מהל' בית המקדש הלכה ו:
ב ב מיי' שם פ"מ הלי"ש:
ג ג מיי' שם פ"ד הלכה ו:

פי' הרא"ש

הן והיינו דקאמר בריש עירובין [דף ג.] [מאי אמאלמלאות מ"מ קיני כמו קיני עופות שבריו לגוי ום"מ] שבקר דאמרא שהיו קורות גדולים משוקעים בבנין לגוי ה) והיתה עד פתח המתמונים מכל לד על הפתח אמה נמצא ארכה כ"ב אמה כי פתח האולם היה רחב כ' אמה נמצאת הענינים שבאים אמות: ונדבר. פי' שורת אבנים היתה בין כל ג' וג': ח כדי שלא יבצבצ. כלומר אלא שהכותל היה גבוה ואין בו עליי' שיהיו המקרות מחזיקים הכתלים ולכך הוצרכו לקבוע כלונסאות של ארז מכותל לכותל להחזיק הכתלים: היו קבועים בתקרות [האולם]. (הכלם) ומגיעות עד סמוך לקרקע ופרמי כהיכה אומדין הן ומשפטין ועולים ויורדים את הענורות שבתלונות החלונות עשויות כיפות מוזהבות וגילרים ושולות כעין עטרות ויורדין אותן אם לריכות תיקון ואין לפרש שעולים לעליל ולרצות בעיין דהא תנן לקמן [פ"ד מ"ה] דמשלשלין האומנין בחיטות כדי שלא יזוזו עיניהן ואע"ג דלילה מעילה בקול ומכלה ורים איפורת מיהא אינה: שנאמר והעצורות תהיה. ק"ק דהכא משמע דהך עצורות לא היו אלא תלונות מוזהבות עשויות כמין עצורות והא כתיב לעיל מהלי קרא ולקחת כסף והיב עצורות ושמה בראש יהוסע כה"ג אלמא שהיו עצורות ממש שנתנין על הראש וי"ל דב' דברים (היה) ליה הנביא ליקח כסף והיב לעשות עטרות תלונות מוזהבות ושל ליה שיעשו ליהושע בראש לחיות כהן גדול וכן בראה נמצא כשם רבי קלונימוס אים רומי: נפן של זהב. פרשתי משנה זה בתמיד פ' ראשונה אחרי:
[ע"כ שיך לע"מ]

הדרן עלך המזבח

פתחו של היכל כו' **שתיים מבחוץ.** אבל מזוזות הסמוכות לאולם כי עובי הכותל ההיכל היה ו' אמות: **שנאמר שתים דלתות להיכל ולקדש.** להיכל הייט לצד חוץ ולקדש הייט לצד פנים: **החיצונות נפתחות לתוך הפתח.** ומכסות עובי של כותל ה' אמות ונשאר אמה לב' המזוזות: **בתוך הפתח היו עומדות.** ג) ד' תלונות נפתחו עובי של כותל הפנימיים פתחו לצד חוץ והחיצונות לצד פנים והיו נקפלות לאחוריהם: **כמין איצטרופומא** היו. פי' הלשון היתה נקפלת אחוריהם כמין פנקסי (אחרי הגלות) ג) הנקפלות: **אלו ב' אמות ומחצה.** כשנקפל דלת ה' אמות הוי ה' אמות ומחצה: **שתים מוסבות.** משמע שהיו נקפלות וכן שתים לדלת אחת והיו שתים דלתות אחיות בכלפי פנים ונקפלות ומכסות ב' אמות ומחצה וחצי אמה למזוזה מכאן: **ב נטל את המפתח ופתח את הפשפש.** כתמיד [דף ל:] מפ' שפתי מפתחות היו ג' [שהוא] יורד לאחת השתי ו' [שהוא] פותח כיון: ר' יהודה **אומר בתוך עביו של כותל היה מהלך.** נאותה הכתמה עד שנמצא עומד בין שני הסערים: **ופתח את החיצונות מבפנים.** לצד ההיכל והפנימיות לצד החוץ: לתא

חשק שלמה על פי' הרא"ש א) נ"ל ובהיכה עודפת בהתחתונה. ב) נ"ל שנ"ל בין פנימיות בין חיצונות שומרות בתוך עובי הכותל הפנימיות נפתחות לצד כו'. ג) [נ"ל הנקפלות זו אחורי זו ועי' רש"י יחזקאל מא].

הדפסה ברזולוצית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
תלמוד בבלי <עוז והדר> - לט מעילה, קינים, תמיד, מידות תלמוד בבלי עמוד מס : 72 הודפס ע"י אוצר החכמה
Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com